

СМУШАК ОЛЕКСАНДРА МАРКІЯНІВНА

Івано-Франківський юридичний інститут
Національного університету «Одеська юридична академія»,
старший викладач кафедри кримінального права та кримінології, кандидат
юридичних наук

ПРИЧЕТНІСТЬ ДО ЗЛОЧИНУ ЗА КРИМІНАЛЬНИМ КОДЕКСОМ УКРАЇНИ ТА ФРАНЦІЇ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ

Сучасне кримінальне законодавство не містить в Загальній частині КК України 2001 року, спеціального інституту причетності до злочину, а також не використовує терміну «причетність». Щодо розуміння причетності, його загальна характеристика дається в теорії кримінального права, хоча єдиної точки зору з приводу його змісту немає.

Потрібно зазначити, що причетність впливає на кваліфікацію діянь та визначення виду та розміру покарання, а значить, на долю особи, яка притягується до кримінальної відповідальності. Тому цілком закономірним є інтерес науковців до проблеми, які виникають при застосуванні інституту причетності до злочину в кримінальному праві.

У юридичній літературі немає єдиної думки стосовно змісту інституту причетності до злочину. Майже всі дослідники, характеризуючи причетність до злочину, вказують на таку ознаку, як суспільна небезпека джерелом якої виступає збільшення можливості для уникнення особи, яка скоїла основне діяння, від кримінальної відповідальності і покарання за допомогою осіб, які не брали участі у його вчиненні. Властивість суспільної небезпеки вказує на суттєву шкідливість досліджуваного діяння і говорить про те, що причетність до злочину знаходиться у сфері кримінально-правового регулювання.

В кримінальному праві виділяють такі види причетності до злочину:

- заздалегідь не обіцяне приховування злочину (ст. 396 КК України) чи злочинної діяльності учасників злочинних організацій (ст. 256 КК України), а також, придбання отримання та зберігання чи збут майна, одержаного злочинним шляхом (ст. 198 КК України);
- потурання злочину (ст. ст. 197, 364, 367 КК України тощо);
- неповідомлення про злочин (даний вид злочину є кримінально караним, лише коли він поєднаний із завідомо неправдивими показаннями та відмовою давати показання (ст. ст. 384, 385 КК України).

КК Франції, як і КК України не містить ні в Загальній ні в Особливій частинах поняття «причетності до злочину». Та при цьому встановлює відповідальність за такі види причетності, як приховування та недонесення про злочин. Потурання визнається самостійним злочином, крім цього даний інститут виділений із інституту співучасті.

Законодавством Франції встановлюється кримінальна відповідальність за приховування злочинця. Стаття 434-4 КК Франції визначає заздалегідь необіцяне приховування, як діяння вчинене з метою перешкоджання встановленню істини, яке проявилось в зміні стану місця

вчинення злочину або проступку або шляхом спотворення, фальсифікації або стирання відбитків, слідів, шляхом підкидання, переміщення або знищення будь – яких предметів (п.1) знищення, вилучення, укриття або викривлення будь – якого приватного документа або предмета, який здатний полегшити розкриття злочину або проступку, пошук доказів або засудження винних (п.2) [1, с. 410].

В той же час відповідно до КК Франції приховування трупів і речей, добутих злочинним шляхом (ст. ст. 460 і 461), оцінювалось, як самостійне злочинне діяння. Відповідно до ст. 434-6 КК Франції підлягають кримінальній відповідальності особи, які приховують злочинця, який вчинив тяжкий злочин (покарання за яке передбачено не менше 10 років тюремного ув'язнення). За КК України у відповідності до ст. 396 (Приховування злочин) покарання за таке приховування встановлюється до 3 років позбавлення волі.

Наступне питання, яке знайшла відображення в кримінальному законодавстві Франції, є можливість звільнення від кримінальної відповідальності за причетність подружжя, родичів, інших близьких особи, яка вчинила злочин. Відповідно, до КК Франції до переліку осіб які звільняються від кримінальної відповідальності включено родичів по прямій лінії та їх чоловіка або дружину (подружжя), а також брати і сестри та їх чоловіки або дружини, виконавця або співучасника злочину. Не підлягають кримінальній відповідальності чоловік або дружина чи особа, яка мешкає разом із виконавцем або співучасником (співмешканець), а також особи, які зобов'язані зберігати таємницю в порядку передбаченому ст. 226-13 (Розголошення відомостей отриманих в результаті професійної діяльності) [2, с. 124, 3, с. 408].

Як бачимо, дана норма є ширшою в порівняння з нормою, яка міститься в ст. 396 КК України. В ст. 434-4 КК Франції визначає заздалегідь необіцяне приховування, як діяння вчинене з метою перешкоджання встановленню істини, яке полягає в зміні стану місця вчинення злочину або проступку або шляхом спотворення, фальсифікації або стирання відбитків, або слідів або шляхом підкидання, переміщення або знищення будь – яких предметів (п.1) знищення, вилучення, укриття або викривлення будь – якого приватного документа або предмета, який здатний полегшити розкриття злочину або проступку, пошук доказів або засудження винних (п.2) [3, с. 410].

У відповідності до ст. 321-1 КК Франції під приховуванням майна, добутого злочинним шляхом, як діяння, яке виражається в приховуванні, зберіганні або передачі будь-якої речі чи надання опосередкованих послуг з метою її передачі, коли відомо, що така річ отримана в результаті вчинення злочину або проступку. Також під приховуванням розуміється діяння, яке виражається в будь якому використанні майна, яке отримане від будь-якого злочину, або проступку, у випадку коли відомо його походження [4, с. 310].

Відповідно до кримінального законодавства Франції, приховування майна добутого злочинним шляхом кваліфікується як співучасть в тому злочині, в результаті якого добуто майно, коли придбання або збут

даного майна було заздалегідь обіцяне, а також коли особа яка придбала або збула майно виступає в ролі співвиконавця, організатора, підбурювача. Цілком логічно було б віднести придбання або збут майна, яке не було заздалегідь обіцяне до однієї із форм причетності до злочину, однак законодавець вказаних країн відніс і даний випадок до пособництва злочину як однієї із форм співучасті.

Наступний вид причетності до злочину, який отримав своє законодавче регулювання в КК Франції, є недонесення про злочин, який готується або вчиняється (ст. 434-1-434-3, 434-11). Відповідно до ст. 434-1 даного Кодексу, встановлена відповідальність за неповідомлення про вчинений злочин, а також, неповідомлення про осіб які його вчинили.

Не притягуються до кримінальної відповідальності, крім випадків вчинення злочину по відношенню до неповнолітньої особи, яка не досягла 15 років, осіб, які не здатні себе захистити у зв'язку із віком, фізичним чи психічним станом, які не донесли на родичів по прямій лінії, чоловіка (дружину), співмешканця, які вчинили злочин, а також священнослужитель (ст. 434-3) [4, с. 410].

Крім того, в КК Франції передбачена кримінальна відповідальність за неповідомлення про докази невинуватості особи, яка тимчасово взята під варту або засуджена за злочин (ст. 434-11). При цьому звільненню від відповідальності підлягає особа, яка, хоч із запізненням дасть свідчення за власною волею. Дані норми могли б дістати своє законодавче закріплення і в КК України.

Наступним видом причетності до злочину який отримав законодавче регулювання в законодавстві Франції є потурання злочину. КК Франції (ст. 423-5) прямо зазначає обов'язок посадових осіб перешкоджати злочинам.

Крім спеціального суб'єкта, кримінальній відповідальності підлягає і загальний суб'єкт.

Відповідно до ст. 223-3, 223-4 КК Франції, встановлюється відповідальність осіб, які залишили без допомоги особу, яка не здатна сама себе захистити. Суб'єкт даного злочину є спеціальний (це особа, що залишила людину, яка знаходиться в безпорадному стані, в небезпеці, повинна піклуватися про неї).

Отже, подана інформація про законодавче регулювання інституту причетності до злочину в законодавстві України та Франції дозволяє зробити такі висновки:

1. Законодавством Франції врегульоване не тільки заздалегідь не обіцяне приховування, але і недонесення, потурання визнається самостійним злочином.

2. Покарання за заздалегідь не обіцяне приховування до злочину залежить від покарання, яке загрожує за основний злочин, та при цьому є суворішим в порівнянні з покаранням за даний злочин в Україні.

3. Крім того в КК Франції, на відміну від КК України, окремо здійснюється кваліфікація щодо недонесення про злочини щодо осіб, які знаходяться в безпорадному стані.

Список використаної літератури:

1. Хавронюк М. І. Кримінальне законодавство України та інших держав континентальної Європи: порівняльний аналіз, проблеми гармонізації. Монографія. / М. І. Хавронюк. – К. : Юрисконсульт, 2006. – 1048 с.
2. Крылова Н.Е. Уголовное право зарубежных стран (Англии, Франции, Германии): Учебное пособие / Н.Е. Крылова, А.В. Серебренникова Изд. 2-е, перераб. и доп. – М.: Зерцало, 1998. – 208 с.
3. Уголовное право зарубежных стран. Общая и Особенная части : учебник / под ред. И.Д. Козочкина. – 3-е изд., перераб. и доп. – М. : Волтерс Клувер, 2010. – 1056 с.
4. Уголовный кодекс Франции (с изм. и доп. на 1 января 2002 года) / [науч. ред. Л.В. Головкин, Н.Е. Крылова]. – СПб.: Издательство «Юридический центр Пресс», 2002. – 650 с.

Ключові слова: причетність до злочину, приховування, близькі родичі, члени сім'ї, співучасть.

Ключевые слова: прикосновенность к преступлению, укрывательство, близкие родственники, члены семьи, соучастие.

Key words: involvement to the crime, concealment, connivance, non-disclosure, participation.

СТЕПАНЕНКО ОКСАНА ВАСИЛІВНА

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри кримінального права,
кандидат юридичних наук

ОСОБЛИВОСТІ ВРАХУВАННЯ СТАНУ АЛКОГОЛЬНОГО СП'ЯНИННЯ АБО СТАНУ, ВИКЛИКАНОГО ВЖИВАННЯМ НАРКОТИЧНИХ АБО ІНШИХ ОДУРМАНЮЮЧИХ ЗАСОБІВ ПРИ КВАЛІФІКАЦІЇ ЗЛОЧИНІВ ТА ПРИ ПРИЗНАЧЕННІ ПОКАРАННЯ

Відповідно до ст. 21 Кримінального кодексу України (далі КК України) особа, яка вчинила злочин у стані сп'яніння внаслідок вживання алкоголю, наркотичних засобів або інших одурманюючих речовин, підлягає кримінальній відповідальності. При цьому, вчинення злочину в такому стані відповідно до ст. 67 КК України визначається обставиною, що обтяжує покарання, яку суд відповідно до ч. 2 ст. 67 КК України має право, залежно від характеру вчиненого злочину, такою не визнати. В свою чергу, ч. 4 ст. 67 КК України передбачає, що якщо будь-яка з обставин, що обтяжує покарання, передбачена в статті Особливої частини КК України як ознака злочину, що впливає на його кваліфікацію, суд не може ще раз враховувати її при призначенні покарання як таку, що його обтяжує.

Здавалось би вказані положення є абсолютно визначеними і ніяких проблем щодо їх застосування не може виникнути на практиці. Однак, аналіз судової практики свідчить що не все так однозначно.